

ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Υποβάλλεται από:

- ΑΡΧΕΛΩΝ, Σύλλογος για την προστασία της θαλάσσιας χελώνας
- Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ S.O.S.
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία
- Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς
- Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης
- MO:m – Εταιρεία για τη Μελέτη και Προστασία της Μεσογειακής Φώκιας
- WWF Ελλάς

Μάιος 2005

ΑΝΑΦΟΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εισαγωγή

Αυτή η συνοπτική αναφορά έχει στόχο να συνοψίσει την υφιστάμενη κατάσταση του συστήματος προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα. Έχει συνταχθεί από μια ομάδα επτά ελληνικών ΜΚΟ που δρουν στον ευρύτερο τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος σε εθνικό και τοπικό επίπεδο: Αρχέλων, Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία της Φύσης, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ΜΟm, και WWF Ελλάς. Για την πλειοψηφία των ζητημάτων που πραγματεύεται αυτή η έκθεση έχουν ήδη ενημερωθεί οι αρμόδιες εθνικές αρχές σε όλα τα επίπεδα. Μια λεπτομερής αξιολόγηση του συστήματος προστατευόμενων περιοχών έχει πραγματοποιηθεί ήδη και υποβλήθηκε στις εθνικές αρχές τον Σεπτέμβριο 2004¹. Δυστυχώς όμως, δεν κατάφερε να κεντρίσει την προσοχή των αρμόδιων αρχών σχετικά με την κρισιμότητα της κατάστασης. Μια σειρά κοινών επιστολών που στάλθηκαν στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) και στο γραφείο του πρωθυπουργού έχουν παραμείνει αναπάντητες.

Έχοντας αποτύχει στο να αποσπάσουμε απάντηση από την Ελληνική κυβέρνηση, καλούμε τώρα την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τις πληροφορίες που παρουσιάζονται στην αναφορά αυτή. Λαμβάνοντας υπόψη το ευρωπαϊκό πλαίσιο του ζητήματος και την εξαιρετική σημασία της Οδηγίας των Οικότοπων για την προστασία της φύσης, καλούμε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει όλα τα απαραίτητα μέτρα μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της και να πιέσει για την ουσιαστική βελτίωση της κατάστασης του συστήματος προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα.

Κύρια Προβλήματα

α. Επιδείνωση της κατάστασης προστασίας των περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα

Η έλλειψη μέτρων - τόσο οριζόντιων όσο και ανά περίπτωση - για τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) και τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) έχει υποβαθμίσει την αξία των προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα και έχει προκαλέσει επιδείνωση της περιβαλλοντικής τους κατάσταση.

Η Ελλάδα έχει προτείνει μέχρι τώρα 151 ΖΕΠ στο πλαίσιο της Οδηγίας για τα Πουλιά και 239 ΤΚΣ στο πλαίσιο της Οδηγίας των Οικότοπων. Σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος (2) της Οδηγίας των Οικότοπων τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν «τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί». Επομένως, η Ελλάδα πρέπει να λάβει μέτρα για να εξασφαλίσει ότι καμία σημαντική υποβάθμιση ή διαταραχή δεν συμβαίνει στις περιοχές Natura 2000. Αυτά τα μέτρα είναι προληπτικά και υπερβαίνουν τα απλά διοικητικά μέτρα που είναι απαραίτητα για να εξασφαλίσουν την προστασία της περιοχής.

¹ Αξιολόγηση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών: από τη θεωρία στην πράξη, WWF Ελλάς, Σεπτέμβριος 2004.

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα λογική, δεν είναι αποδεκτό να περιμένει κανείς να εμφανιστεί υποβάθμιση ή διαταραχές προτού ληφθούν τα μέτρα. Επιπλέον, και συγκεκριμένα για τις ΖΕΠ, «τα Κράτη μέλη υιοθετούν κατάλληλα μέτρα για να αποφύγουν ... τη ρύπανση ή τη φθορά των οικοτόπων, καθώς και τις επιζήμιες για τα πτηνά διαταράξεις όταν αυτές έχουν σημαντικές συνέπειες σε σχέση με τους αντικειμενικούς στόχους του παρόντος άρθρου» (Οδηγία 79/409/ΕΟΚ, άρθρο 4 παράγραφος (4)).

Όπως ήδη γνωρίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο διάστημα 2002-2003 27 Φορείς Διαχείρισης (ΦΔ) ιδρύθηκαν στην Ελλάδα. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία (ν. 2742/99), οι ΦΔ έχουν την ευθύνη για τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών τους. Εντούτοις, στερούνται τους οικονομικούς πόρους και την πολιτική υποστήριξη για να καταστούν λειτουργικοί. Επιπλέον, με εξαίρεση πέντε περιοχές, όλες οι άλλες προστατευόμενες περιοχές όπου έχουν συσταθεί ΦΔ, συνεχίζουν να στερούνται σαφούς οριοθέτησης και ζωνοποίησης με καθορισμένα μέτρα για κάθε ζώνη.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα κι αν αυτά τα θεμελιώδη προβλήματα είχαν επιλυθεί και η διαχείριση ήταν αποτελεσματική, οι παραπάνω ΦΔ καλύπτουν μόνο το 20% των ΤΚΣ και των ΖΕΠ. Απ' όσο γνωρίζουμε, δεν υπάρχει προς το παρόν κανένα σχέδιο για τη διαχείριση του υπόλοιπου 80%.

Εν τω μεταξύ, η απουσία τόσο επιτόπιας διαχείρισης όσο και ενός γενικότερου οριζόντιου πλαισίου στήριξης έχει οδηγήσει στην υποβάθμιση των περιοχών Natura 2000. Μια σειρά από ειδικές περιπτώσεις, όπως αυτές περιγράφονται εν συντομία στο παράρτημα Α, θα υποστηρίξει περαιτέρω αυτήν την άποψη.

β. Η έλλειψη γενικού σχεδιασμού και προγραμματισμού

Παρά τις σαφείς υποχρεώσεις που ορίζονται στην Οδηγία των Οικότοπων, η Ελλάδα συνεχίζει να στερείται ενός γενικού πλαισίου ή μιας δεσμευτικής πολιτικής για την προστασία της φύσης.

Η περιβαλλοντική ενσωμάτωση είναι ακόμα σε ένα στοιχειώδες επίπεδο και η Ελλάδα στερείται μιας εθνικής στρατηγικής για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος που θα επέτρεπε την καλύτερη οργάνωση ενός εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Δύο σχετικά κείμενα, η «εθνική στρατηγική για τους υγρότοπους» και η «εθνική στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη», δεν έχουν ακόμη υιοθετηθεί, δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης ούτε, φυσικά, εφαρμοστεί.

Βάσει του ν.2742/99 καθιερώθηκε το 2003 μια εθνική επιτροπή προστατευόμενων περιοχών, αποκαλούμενη Επιτροπή ΦΥΣΗ, η οποία είναι αρμόδια για το συντονισμό, την επόπτευση και την αξιολόγηση των διαδικασιών του εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Όσον αφορά την Οδηγία των Οικότοπων η Επιτροπή ΦΥΣΗ είναι αρμόδια να διατυπώνει απόψεις και τεχνικές οδηγίες για το δίκτυο Natura 2000, να προτείνει τη λήψη αναγκαίων μέτρων προστασίας, να υποστηρίζει την εφαρμογή τους, και επίσης να ελέγχει και να αξιολογεί το έργο των ειδικών υπηρεσιών διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (ΚΥΑ 33318/3028/98, ΦΕΚ 1289Β/1998). Παρά την ουσιαστική δέσμευση πολλών μελών της, η Επιτροπή ΦΥΣΗ είναι βασικά ανίκανη να εκπληρώσει την αποστολή της δεδομένου ότι δεν είχε την απαραίτητη χρηματοδότηση, το κατάλληλο προσωπικό ή τη διοικητική υποστήριξη που θα της επέτρεπαν να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Ο πρόεδρος της παραιτήθηκε τον Απρίλιο του 2004 και έκτοτε δεν έχει αντικατασταθεί ενώ η επιτροπή έχει παραμείνει ανενεργός. Οι αβεβαιότητες τόσο σχετικά με το νομικό όσο και το χρηματοδοτικό καθεστώς της παραμένουν, ενώ και οι δύο αυτές πτυχές της λειτουργίας της αποτελούν ευθύνη του ΥΠΕΧΩΔΕ. Δεν είναι ακόμα σαφές εάν το ΥΠΕΧΩΔΕ επιθυμεί να επανενεργοποιήσει την Επιτροπή ή να την καταργήσει σταδιακά. Επομένως, αυτή τη στιγμή, ο εθνικός αυτός φορέας που ιδρύθηκε σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία με κυρίαρχη ευθύνη το συντονισμό, την επίβλεψη και αξιολόγηση του εθνικού συστήματος προστατευόμενων

περιοχών είναι ανενεργός. Αυτό το σημαντικό κενό δεν έχει καλυφθεί από οποιαδήποτε άλλη δημόσια υπηρεσία ή φορέα.

Τέλος, ενώ ο καθορισμός μιας περιοχής ως περιοχή Natura 2000 προσφέρει ένα πλαίσιο για νομική προστασία, προκειμένου να επιτευχθεί η προστασία και διατήρηση της φύσης και να ευοδώσουν οι τοπικές πρωτοβουλίες βιώσιμης ανάπτυξης, είναι σαφές ότι πρέπει να θεσπιστούν ειδικά νομοθετήματα για την ζωνοποίηση και τη ρύθμιση χρήσεων γης για κάθε προστατευόμενη περιοχή. Ενώ η Ελλάδα έχει προτείνει το 20.99% του ελληνικού εδάφους να συμπεριληφθεί στο δίκτυο Natura 2000 στην πραγματικότητα, αυτήν την στιγμή, μόνο ένα μικρό ποσοστό βρίσκεται κάτω από ένα ικανοποιητικό πλαίσιο προστασίας. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, ακόμη και μέσα στο περιορισμένο δείγμα των προστατευόμενων περιοχών με ΦΔ, μόνο 5 περιοχές υπάγονται σε αυτό το καθεστώς με Προεδρικό Διάταγμα ή Κοινή Υπουργική Απόφαση. Η πλειοψηφία των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών (που χρηματοδοτούνται κατά ένα μεγάλο μέρος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή) παραμένει στα αρχεία των αρμόδιων αρχών χωρίς να έχει ενσωματωθεί ακόμα στην ελληνική νομοθεσία.

γ. Ανεπαρκής χρηματοδότηση

Υπάρχει μια γενική έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης για τις ανάγκες προστασίας και διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών τόσο σε στρατηγικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Η ελληνική κυβέρνηση είναι απρόθυμη να διαθέσει ικανοποιητικά κονδύλια για τις ανάγκες προστασίας της φύσης των προστατευόμενων περιοχών, και κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους ήταν απρόθυμη, εάν όχι αρνητική, να εκπληρώσει τις περιορισμένες υποχρεώσεις χρηματοδότησης που είχε αναλάβει στο παρελθόν. Ενώ η Ελλάδα έχει χρησιμοποιήσει ποικίλες ευρωπαϊκές πηγές χρηματοδότησης (Διαρθρωτικά Ταμεία, Ταμείο Συνοχής, INTERREG, LEADER, LIFE) για την προστασία και τη διαχείριση του δικτύου Natura 2000, ο συνολικός προϋπολογισμός που διατέθηκε για τις ανάγκες αυτές είναι ελάχιστος.

Ενώ το 3ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (ΚΠΣ) είναι μια από τις βασικές πηγές χρηματοδότησης για το περιβάλλον, στην Ελλάδα, μόνο ένα απογοητευτικό 1.8% του συνολικού προϋπολογισμού του ΚΠΣ έχει διατεθεί για σχετικές δράσεις. Μέσα στο 3ο ΚΠΣ, οι ανάγκες προστασίας της φύσης των προστατευόμενων ζωνών συνδέονται πρώτιστα με το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον (ΕΠΠΕΡ) του ΥΠΕΧΩΔΕ. Οι περιοχές χωρίς ΦΔ (δηλ. το 80% των υφιστάμενων περιοχών Natura 2000 στην Ελλάδα) δεν πληρούν τα κριτήρια για τη χρηματοδότηση από το ΕΠΠΕΡ.

Σύμφωνα με τα σχέδια που καταρτίστηκαν πριν από δύο περίπου χρόνια από το ΥΠΕΧΩΔΕ, αρχικά προτάθηκε κάθε προστατευόμενη περιοχή με ΦΔ να λάβει ένα ποσό 1.500.000€ για την περίοδο 2003-2006. Εντούτοις, αποφασίστηκε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτού του ποσού επρόκειτο να διοχετευθεί στην τοπική αυτοδιοίκηση, κυρίως για έργα υποδομής μέσα στις προστατευόμενες περιοχές. Ως εκ τούτου κάθε ΦΔ επρόκειτο να λάβει μέχρι 563.000€ μετά από την υποβολή των προτάσεων στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Από το ποσό αυτό, τα 210.000€ προορίζονταν για να καλύψουν τις λειτουργικές δαπάνες του ΦΔ για 3 έτη. Τα υπόλοιπα 353.000€ επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν για να καλύψουν τα διοικητικά έξοδα, εντούτοις, εξαιρούνταν ως επιλέξιμες δαπάνες η σύνταξη σχεδίων παρακολούθησης και φύλαξης και η προετοιμασία ενός επιχειρησιακού σχεδίου για το ΦΔ. Τα τελευταία επρόκειτο να αντιμετωπιστούν σε εθνικό επίπεδο για όλες τις προστατευόμενες περιοχές αλλά ακόμα εκκρεμούν. Επιπλέον, κάθε ΦΔ επρόκειτο να λάβει 15.000 - 25.000€ σαν αρχική χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους. Μέχρι σήμερα, αυτή είναι η μοναδική χρηματοδότηση που έχει χορηγηθεί από εθνικούς πόρους.

Ίσως ο καλύτερος τρόπος να περιγραφεί η ανεπάρκεια των προαναφερθέντων αριθμών είναι να συγκριθούν με τις εθνικές εκτιμήσεις για τις ανάγκες χρηματοδότησης των

περιοχών Natura 2000 (άρθρο 8 της Οδηγίας των Οικότοπων²). Η Ελλάδα υπολόγισε ότι για την περίοδο 2003-2012 η διαχείριση των περιοχών Natura 2000 θα απαιτήσει 2.021.500.000€. Με άλλα λόγια, οι ετήσιες ανάγκες χρηματοδότησης για τη διαχείριση του δικτύου Natura 2000 στην Ελλάδα ήταν της τάξεως των 200.000.000€. Υπό τις παρούσες συνθήκες, το ΕΠΠΕΡ προβλέπει συνολικά μόνο 54.880.000€ για την περίοδο 2003-2006. Κατά τη διάρκεια μιας πρόσφατης αναθεώρησης του ΕΠΠΕΡ, το ΥΠΕΧΩΔΕ πρότεινε περαιτέρω μείωση αυτού του προϋπολογισμού η οποία όμως καταψηφίστηκε από τις ΜΚΟ και ευτυχώς δεν επικυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Εντούτοις, το ΥΠΕΧΩΔΕ δεν έχει καταφέρει μέχρι σήμερα να δώσει ακόμη και αυτά τα περιορισμένα κονδύλια. Οι ΦΔ υπέβαλαν τις προτάσεις χρηματοδότησής τους τον Δεκέμβριο του 2003, μετά από σχετική πρόσκληση υποβολής προτάσεων του ΕΠΠΕΡ. Ταυτόχρονα, η πλειοψηφία των ΦΔ είχε υποβάλει για έγκριση τους κανονισμούς λειτουργίας τους (4 για κάθε ΦΔ) με βάση τις προτάσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ. Αυτοί οι κανονισμοί πρέπει να εγκριθούν και να επικυρωθούν από το ΥΠΕΧΩΔΕ ώστε οι ΦΔ να πληρούν τα κριτήρια για να μπορούν να λάβουν τη χρηματοδότηση από το ΕΠΠΕΡ.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που παρέχονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ³ μόνο 70, από τους συνολικά 108 κανονισμούς λειτουργίας έχουν εγκριθεί παρότι έχουν περάσει 2 χρόνια από την ίδρυση των ΦΔ. Επιπλέον, η πλειοψηφία των κανονισμών (52 από τους 70) εγκρίθηκε μετά τον Δεκέμβριο του 2004, 9 μήνες δηλαδή μετά από την αλλαγή της κυβέρνησης. Για πολλούς από τους ΦΔ (π.χ. του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Σποράδων, των Εθνικών Πάρκων Πίνδου, Δαδιάς κ.λπ...) ο κανονισμός σχετικά με τα ζητήματα προσωπικού και διοίκησης ακόμα δεν έχει εγκριθεί. Κατά συνέπεια αυτοί οι ΦΔ δεν μπορούν να προσλάβουν προσωπικό και να εφαρμόσουν επομένως δράσεις φύλαξης, παρακολούθησης ή οποιαδήποτε άλλη δράση. Επιπλέον, τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων των ΦΔ θεωρούνται προσωρινά από τον Αύγουστο του 2004 και επομένως έχουν ενημερωθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ να μην πάρουν οποιεσδήποτε αποφάσεις που μπορούν να επηρεάσουν τα μελλοντικά μέλη ΦΔ.

Η αδράνεια, εάν όχι η αμέλεια, του ΥΠΕΧΩΔΕ έχει οδηγήσει σε ένα εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό απορρόφησης (7,26%, τον Νοέμβριο του 2004) του ΕΠΠΕΡ. Επιπλέον το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει αρνηθεί επανειλημμένα τις ευθύνες του, και έχει κατηγορήσει ακόμη και τους ΦΔ για την ύπαρξη των προβλημάτων αυτών⁴. Το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει προσπαθήσει επίσης να χρησιμοποιήσει αυτό το χαμηλό ποσοστό απορρόφησης ως δικαιολογία για περαιτέρω μειώσεις στο γενικό προϋπολογισμό.

δ. Η έλλειψη πολιτικής θέλησης και ενδιαφέροντος συνεχίζεται

Το 2002, οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ υπέβαλαν στο ΥΠΕΧΩΔΕ συγκεκριμένες προτεραιότητες δράσης για την προστασία και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Αυτές οι προτάσεις όπως και η πλειοψηφία των ζητημάτων παραμένουν εκκρεμείς (π.χ. εθνική στρατηγική, παροχές για να αποφευχθεί η υποβάθμιση της περιβαλλοντικής κατάστασης, επαρκής χρηματοδότηση). Επιπλέον, ακόμη και τα μικρά βήματα που είχαν γίνει προς τη βελτίωση της προστασίας και της διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (π.χ. ίδρυση της Επιτροπής ΦΥΣΗ, Φορείς Διαχείρισης) ουσιαστικά ακυρώνονται.

Τους τελευταίους μήνες, οι ΦΔ των προστατευόμενων περιοχών και οι περιβαλλοντικές ΜΚΟ έχουν προσπαθήσει να προειδοποιήσουν το ΥΠΕΧΩΔΕ για την ανησυχητική

² Τα στοιχεία από την τελική έκθεση σχετικά με τη χρηματοδότηση του Natura 2000, Ομάδα Εργασίας για το άρθρο 8 της Οδηγίας των Οικότοπων, Νοέμβριος 2002

³ Δείτε τον πίνακα της ιστοσελίδας του ΥΠΕΧΩΔΕ http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/foris_diaxirisis/237n.p.pdf και το δελτίο τύπου της 28ης Απριλίου, 2005.

⁴ Δείτε τα δελτία τύπου της 21ης Μαρτίου, και της 4^{ης} Απριλίου 2005, και επίσης τη συνέντευξη του Αναπληρωτή Υπουργού Σ.Καλογιάννη στην εφημερίδα Καθημερινή (ΟΙΚΟ - Μάρτιος 2005)

κατάσταση των προστατευόμενων περιοχών. Μερικές από τις κοινές δράσεις των περιβαλλοντικών ΜΚΟ περιλαμβάνουν: ένα κείμενο θέσων (Φεβρουάριος 2002), μια ανοικτή επιστολή στη νέα διοίκηση του ΥΠΕΧΩΔΕ (Μάιος 2004), μια επιστολή στον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ Γ. Σουφλιά με κοινοποίηση στον πρωθυπουργό (Νοέμβριος 2004), μια δεύτερη επιστολή στον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ (Δεκέμβριος 2004), ένα δελτίο τύπου (Απρίλιος 2005), και μια νέα επιστολή στον πρωθυπουργό (Απρίλιος 2005). Οι προσπάθειές μας έχουν συναντήσει επίμονη σιωπή. Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ δεν έχει απαντήσει σε καμία από τις επιστολές, και δεν έχει συμφωνήσει να συναντήσει τους προέδρους των ΦΔ ή οποιονδήποτε εκπρόσωπο ΜΚΟ⁵. Ο Υφυπουργός Περιβάλλοντος Σ.Καλογιάννης, είναι πιο συνεργάσιμος αλλά οι αρμοδιότητες του είναι περιορισμένες. Επιπλέον, οι δραστηριότητες και οι πρωτοβουλίες των αρμόδιων υπηρεσιών μέσα στο ΥΠΕΧΩΔΕ εξαρτώνται επίσης από την πολιτική θέληση του υπουργού.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ιδιαίτερη περίπτωση της Ζακύνθου αξίζει περαιτέρω προσοχή ως ένα παράδειγμα του επιπέδου και της ποιότητας του ενδιαφέροντος του ΥΠΕΧΩΔΕ. Μετά από ένα κατακλυσμό καταγγελιών από ΜΚΟ, τους ενδιαφερόμενους πολίτες από όλη την Ευρώπη και τον ΦΔ Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου (ΕΘΠΖ), το ΥΠΕΧΩΔΕ αποφάσισε τελικά να προσφέρει στον ΦΔ 90.000€ για να καλύψει μόνο μια πολύ μικρή μερίδα των χρεών του, δηλαδή τις εισφορές στο ΙΚΑ, αλλά όχι αμοιβές τρίτων και μισθούς. Μετά από την υποβολή εξώδικου στο ΥΠΕΧΩΔΕ από τον ΦΔ ΕΘΠΖ, ο Υπουργός Γ. Σουφλιάς απάντησε με την απομάκρυνση του Προέδρου του ΦΔ και το διορισμό ενός νέου, ο οποίος είναι στενός συγγενής τοπικής οικογένειας κατόχου παράνομων κτιρίων στη περιοχή αναπαραγωγής Δάφνη. Σχετικά με το ασυμβίβαστο της ιδιότητας του ως προέδρου έχουν ήδη υπάρξει σχετικά δημοσιεύματα.

Η κατάσταση έχει φτάσει σε ανησυχητικό σημείο. Λόγω της πλήρους αδιαφορίας του αρμόδιου Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ στα θέματα σχετικά με το φυσικό περιβάλλον, οι περιοχές Natura 2000 υποβαθμίζονται βαθμιαία, η Οδηγία των Οικότοπων υπονομεύεται, η χρηματοδότηση είναι ανεπαρκής αλλά και ουσιαστικά μπλοκαρισμένη, και οι ΦΔ των προστατευόμενων περιοχών έχουν αφεθεί στην τύχη τους.

Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη τις σαφείς ευθύνες της Ελλάδας έναντι της εφαρμογής της Οδηγίας των Οικότοπων, οι επτά ΜΚΟ που υπογράφουν αυτήν την αναφορά έχουν προσδιορίσει μια σειρά από ζητήματα άμεσης προτεραιότητας. Αυτά μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

1. Ελλείπει αποτελεσματικών μέτρων προστασίας της φύσης στις περιοχές Natura 2000, είμαστε ήδη μάρτυρες **σημαντικής υποβάθμισης της κατάστασης διατήρησης συγκεκριμένων περιοχών**.
2. Σε εθνικό επίπεδο, **ο προγραμματισμός για τις προστατευόμενες περιοχές είναι εξαιρετικά προβληματικός**, καθώς η Εθνική Επιτροπή για τις προστατευόμενες περιοχές (Επιτροπή ΦΥΣΗ) είναι ανενεργή και δεν υπάρχει ή διαφαίνεται καμία σαφής στρατηγική για το εθνικό σύστημα προστατευόμενων περιοχών.
3. Οι **ΦΔ που ιδρύθηκαν το 2003, έχουν σταματήσει να λειτουργούν** ελλείψει πολιτικής βούλησης και οικονομικής ενίσχυσης.
4. Ακόμα κι αν οι ΦΔ επρόκειτο να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στο μέλλον, **θα κάλυπταν μόνο το 20% του προτεινόμενων ΖΕΠ και ΤΚΣ**
5. Ενώ η Ελλάδα έχει προτείνει το 20,99% του ελληνικού εδάφους να συμπεριληφθεί στο δίκτυο Natura 2000, αυτήν τη στιγμή, **μόνο ένα μικρό ποσοστό από αυτό**

⁵ ΣΤΜ: ως την ημερομηνία αποστολής αυτής της αναφοράς στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

βρίσκεται στην πραγματικότητα κάτω από ένα ικανοποιητικό νομικό πλαίσιο με ζωνοποίηση και χωροθέτηση χρήσεων γης.

6. **Η χρηματοδότηση για τις προστατευόμενες περιοχές είναι εξαιρετικά περιορισμένη** – στους λίγους πόρους που υπάρχουν, γίνεται κακοδιαχείριση με πολύ φτωχά αποτελέσματα.
7. Υπάρχει μια **σαφής έλλειψη πολιτικής βούλησης και ενδιαφέροντος** για αυτό το ζήτημα, παρά τις επαναλαμβανόμενες προσπάθειες από την πλευρά των ΜΚΟ και των ΦΔ για να ευαισθητοποιηθεί η αρμόδια πολιτική ηγεσία.

Εκτός αν τα προαναφερθέντα ζητήματα επιλυθούν, είναι σαφές ότι η εφαρμογή της Οδηγία των Οικότοπων στην Ελλάδα θα αποτύχει.

Είμαστε πεπεισμένοι ότι ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι κρίσιμος για να επιφέρει την αλλαγή. Η παρούσα κατάσταση και τα κύρια προβλήματα των περιοχών Natura 2000 παρουσιάστηκαν σε αυτήν την αναφορά. Αυτό που απαιτείται τώρα είναι η πολιτική βούληση από το ΥΠΕΧΩΔΕ για να αντιστραφεί αυτή η συνολικά απaráδεκτη κατάσταση.

Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθυνθείτε:

Δ. Καραβέλλας, d.karavellas@wwf.gr , WWF Ελλάς

Μ. Gaethlich, hspn@hol.gr, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης

Δ. Δημόπουλος, dimopoulos@elliniketairia.gr , Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος & της Πολιτιστική Κληρονομιάς

Ξ. Κάππας, xkappas@ornithologiki.gr, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

Παράρτημα

1. Η περίπτωση της Ζακύνθου

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου της Ζακύνθου (ΕΘΠΖ) αναγκάστηκε να αναστείλει τη λειτουργία του τον Απρίλιο του 2004, ελλείψει χρηματοδότησης. Η τελευταία περίοδος αναπαραγωγής (Μάιος-Οκτώβριος 2004) ήταν η πρώτη φορά από το καλοκαίρι του 2000 που δεν εφαρμόστηκε κανένα μέτρο προστασίας και διαχείρισης.

Ως αποτέλεσμα της απουσίας του Φορέα Διαχείρισης, μια σειρά παράνομων δραστηριοτήτων πραγματοποιήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού. Αυτές αναφέρθηκαν στο ΥΠΕΧΩΔΕ λεπτομερώς και μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

- Εκτενής ιππασία στις παραλίες αναπαραγωγής
- Αυτοκίνητα και μοτοσικλέτες που διασχίζουν τις παραλίες αναπαραγωγής
- Επισκέπτες στις παραλίες αναπαραγωγής κατά τη διάρκεια της νύχτας, στις κρίσιμες περιόδους ωοτοκίας
- Καταστροφή και απομάκρυνση των ενημερωτικών πινακίδων
- Παράνομες κατασκευές σε όλη την περιοχή του θαλάσσιου πάρκου
- Παραβιάσεις των ναυτικών κανονισμών σχετικά με τη μέγιστη ταχύτητα σκαφών και την παρουσία σκαφών στις απαγορευμένες ζώνες
- Υπερβολικός αριθμός ομπρελών και ξαπλώστρων στις παραλίες αναπαραγωγής.

2. Κορώνεια- Μια λίμνη που δεν μπορεί να περιμένει...

Η λίμνη Κορώνεια, μαζί με τη λίμνη Βόλβη και το φαράγγι της Ρεντίνας, είναι περιοχή Natura 2000 και υγρότοπος Ramsar. Τα ποιοτικά και ποσοτικά προβλήματα του νερού της λίμνης Κορώνειας είναι ευρέως γνωστά. Η δραματική μείωση της στάθμης του νερού στα τέλη της δεκαετίας του '80 και όλη τη δεκαετία του '90 και επιπλέον η αυξανόμενη ρύπανση δημιούργησαν τις συνθήκες που επέτρεψαν το περιστατικό των επιζωοτικών ξεσπασμάτων που οδήγησαν στους μαζικούς θανάτους ψαριών τον Σεπτέμβριο του 1995 και κατά συνέπεια στους μαζικούς θανάτους πουλιών. Το καλοκαίρι του 2002 η λίμνη στέγνωσε εντελώς. Τον Αύγουστο - Σεπτέμβριο 2005 υπήρξε μια δεύτερη περίπτωση μαζικών θανάτων πουλιών, μεταξύ των οποίων και περισσότερων από 250 απειλούμενων αργυροπελεκάνων. Η αλλαντίαση προσδιορίστηκε ως αιτία αυτού του γεγονότος. Οι κύριοι παράγοντες που συνέβαλαν στην εξέλιξη αυτή είναι η οργανική ρύπανση, οι δραματικές διακυμάνσεις στη στάθμη των υδάτων και οι υψηλές ατμοσφαιρικές θερμοκρασίες. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία (23 Μαρτίου 2005 με 1 Απριλίου 2005) του Τμήματος Βιολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης που δημοσιεύτηκαν στον τύπο η λίμνη είναι για ακόμα μια φορά σε ένα πολύ κακή κατάσταση. Τα επίπεδα φυτοπλαγκτόν είναι εξαιρετικά υψηλά ενώ το ζωοπλαγκτόν είναι σχεδόν υπό εξαφάνιση. Επίσης, το pH είναι πολύ υψηλό και το διαλυμένο οξυγόνο πολύ χαμηλό. Τα στοιχεία δείχνουν ότι είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπίσουμε ένα νέο θανατηφόρο γεγονός κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών ειδικά όταν θα αυξηθεί η θερμοκρασία και η στάθμη των υδάτων θα φτάσει στο χαμηλότερο σημείο της. Στο μεταξύ:

- Πολύ μικρή πρόοδος έχει σημειωθεί στα σχεδόν δέκα χρόνια που έχουν περάσει από το πρώτο γεγονός μαζικών θανάτων.

- Η πρόοδος μέχρι στιγμής περιλαμβάνει συνέδρια, μελέτες και σχέδια, καθώς επίσης και κάποια βασική νομοθεσία (ΚΥΑ για την ίδρυση Εθνικού Πάρκου).
- Είναι επείγουσα ανάγκη να εφαρμοστούν μέτρα τα οποία απαιτούν ικανοποιητικά κονδύλια, καλό προγραμματισμό και, προ πάντων, πολιτική βούληση.
- Αλλά ο ΦΔ του Εθνικού Πάρκου της Λίμνης Κορώνειας και της Λίμνης Βόλβης δεν έχει ούτε προσωπικό ούτε επαρκή χρηματοδότηση. Το Διοικητικό του Συμβούλιο λειτουργεί προβληματικά από την παραίτηση του Προέδρου εδώ και ένα χρόνο.
- Οι περισσότερες από τις μελέτες, τα σχέδια και τις πολιτικές αποφάσεις εστιάζουν στα κατασκευαστικά έργα και στις υποδομές ενώ είναι κοινή γνώση ότι ισχυρή πολιτική βούληση απαιτείται για να εξετάσει τις κύριες αιτίες, δηλ. ανεξέλεγκτη βιομηχανική και γεωργική ανάπτυξη της περιοχής.

Υποβάθμιση: ένα πρόβλημα που δεν αφορά κάποιους οικότοπους ή συγκεκριμένες περιοχές

- Οι **δασικές πυρκαγιές** παραμένουν ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα στην ηπειρωτική χώρα Ελλάδα και στα νησιά. Στα τελευταία έτη, παρά την κάποια βελτίωση, πολλές προτεινόμενες ΕΠΠ καθώς επίσης και ΤΚΣ έχουν πληγεί καίρια από αυτήν την απειλή. Με τον ερχομό του καλοκαιριού, μια περίοδος υψηλού κινδύνου για δασικές πυρκαγιές, διάφορες προστατευόμενες περιοχές βρίσκονται σε άμεσο κίνδυνο, ειδικότερα οι εθνικοί δρυμοί Πάρνηθας, Σουνίου, Πάρνονα και Αίνου.
- Η **λαθροθηρία** απειλεί και προκαλεί τη διατάραξη των προστατευόμενων απειλούμενων ειδών σε πολλές περιοχές Natura 2000 όπως το Κοτύχι, ο Αμβρακικός, το δέλτα Έβρου, ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου και τα νησιά Στροφάδια μέσα στην περιοχή του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου.
- Η πίεση που προκαλείται από την **οικοδομική δραστηριότητα** μέσα στις προστατευόμενες περιοχές, γίνεται ένα όλο και σοβαρότερο πρόβλημα, ιδιαίτερα στο Μεσολόγγι, και σε ορεινές περιοχές των Εθνικών Δρυμών Παρνασσού και Σουνίου, στο Μαίναλο και τον Ταΰγετο. Διάφορα χιονοδρομικά κέντρα επεκτείνουν αυτήν την στιγμή τις εγκαταστάσεις τους, καταπατώντας προστατευόμενες περιοχές (Καϊμακτσαλάν, Φαλακρό) και νέα έχουν κατασκευαστεί (Πιέρεια Όρη), ενώ προγραμματίζονται άλλα για το μέλλον (Όλυμπος).
- **Αγώνες αυτοκίνητου** σε δασικούς δρόμους προκαλούν σοβαρή διαταραχή μέσα στον Εθνικό Δρυμό της Οίτης και στον ΤΚΣ Καλλιδρομου ενώ υπάρχει πρόβλημα και με τις δοκιμές τετρακίνητων οχημάτων στις αμμοθίνες στη νότια Κέρκυρα
- Πολλοί υγρότοποι απειλούνται ή υποβαθμίζονται από **αλλαγές στο υδρολογικό καθεστώς** τους (λίμνη Κερκίνη) και ο Υπουργός κ Σουφλιάς δήλωσε πρόσφατα ότι είναι έτοιμος να προχωρήσει στην εκτροπή του ποταμού Αχελώου παρά την πρόσφατη αρνητική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Επιπλέον, τμήματα του Αμβρακικού και υγροτόπων της Μαγνησίας έχουν γεμίσει με μπάζα προκειμένου να δημιουργηθούν επιχωματώσεις για κατασκευαστική ανάπτυξη.
- Η **ρύπανση** σε πολλούς ελληνικούς ποταμούς όπως ο Αξιός, ο Πηνειός και ο Ευρώτας, έχει φθάσει σε υψηλά επίπεδα και απειλεί έτσι τα οικοσυστήματά τους.
- Τελευταίο, αλλά εξίσου σημαντικό, είναι το γεγονός ότι ορισμένα **είδη** που περιλαμβάνονται στην οδηγία 92/43/ΕΟΚ, όπως η οχιά της Μήλου (*Macrovipera schweizeri*) και η θαλάσσια χελώνα (*Caretta caretta*) δεν προστατεύονται επαρκώς και η επιβίωσή τους διακυβεύεται άμεσα.